

Børns Egen Musik

Af Erik Lyhne

Musik er dejligt at høre på og godt at danse til. Musik er også herligt at spille selv, og musik er sjovt at være sammen om.

Børn digter, synger, laver rytmer, bevæger sig - kort sagt har det musiske univers tæt forbundet med deres leg gennem hele deres udvikling.

Hvorfor arbejde med musik?

Engang imellem kan det være en god idé at spørge sig selv:

Hvad er det, der er så vigtigt ved musik? - Hvad oplever jeg selv gennem musikken? - Hvad vil jeg gerne give videre?

Vi ved, at musiske aktiviteter er udviklende på en masse områder (læs noget af den angivne litteratur), men spørger du et barn, hvorfor det synger og spiller, vil du oftest få svaret: Fordi det er sjovt!

Og det er selvfølgelig grund nok i sig selv for et barn, men for den voksne er det ikke altid nok. Mange voksne kan ikke i længden synes, det er sjovt hvis de ikke kan finde en idé, en mening eller en form i samværet.

Voksne har som regel nogle foretrukne musikgenrer og min erfaring er, at de fleste har svært ved at se det storslåede i børns egen leg med de musikalske elementer, medmindre de har en viden om det.

Hvis man paralleliserer til børns tegninger, så er det sjovt og dejligt for de voksne at se 2-3 åriges kradserier, fordi de ved, at det er en aktivitet, der giver børnene færdigheder og erfaringer, der skal danne grundlag for en bevidst tegning.

Den samme viden har man brug for, når man skal lave musik med børnene og mere os i det musikalske "kradseri"-samvær.

Det er ikke alle, der kan se det sjove i de meget enkle musiklege, som bygger på barnets musikalske udviklingsarbejde. Mange voksne har opbygget normer for, hvad der er musik, og lukker af for og overser børnenes musikalske eksperimenter.

Men hvis voksne spiller musik, fordi de selv synes, det er sjovt, får alle en god musikoplevelse. Den bliver simpelthen formidlet af den voksnes egen musikglæde.

Opfattes musik på denne måde mere som en samværsform end som en svært tilgængelig kunststart, ophæves skellene mellem barn og voksen, lærer og elev, og dette kan være med til at fjerne afmagtsfølelsen, angsten for ikke at slå til, for ikke at være dygtig nok.

Børnesange - sange for børn

Når man synger med børn, er det mest almindeligt at bruge sange, som voksne har produceret, med emner som voksne mener, børn interesserer sig for. Melodierne er også lavet af voksne, så tekst, melodi og harmonier hænger godt sammen og kan synges og spilles uden videre af voksne. Vi videregiver en voksen tradition, som bygger på bestemte normer for, hvad en sang indeholder tekstmæssigt, tonalt, metrisk og harmonisk.

Med de voksenproducerede børnesange lærer man i højere grad børnene at reproducere end at bruge musikken som et sprog eller en udtryksform, hvor det netop kan lade sig gøre at udtrykke noget, som ikke kan siges på andre måder.

Når man arbejder med børnenes skaberevner, er deres eget udtryk det bedste, og børn har ofte et meget stærkt musikalsk udtryk, som er lige til at bygge videre på.

Børns udråb

Et eksempel på børns eget udtryk er deres udråb, hvor de leger med rytmen og musikken i sproget. Udråbene er sjovere, jo flere der er med, og meget af oplevelsen er netop det fællesskab, der opstår, når man råber og hujer sammen i en larmende - medrivende fællesrytme.

Som voksen skulle du unde dig selv at hoppe med på børnenes rytme! *Syng med! Klap med!* Giv dig selv lov til at opleve de øjeblikke, hvor hele huset eller legepladsen swinger som aldrig før. Det varer 10 sekunder eller et kvarter, og sangen eller udråbet består måske af nogle få lyde eller ord, men alle er med, *vi swinger*, vi ophæver tiden og *er*.

I sådanne øjeblikke oplever man et fællesskab, som kun kan nås gennem kropslig rytme, stemme og fælles rytmeformelse. Musikken bliver et sprog, som alle kan tale med på og føle sig som en del af.

Hvis du vil arbejde med børn og musik, må det være et fornemt mål at bruge og forlænge sådanne øjeblikke.

Eksempler på børns og voksnes fællessange

Go' da' hej hop

Det er morgen og Astrid og jeg er på vej til vuggestuen. Det er en god dag, og vi er i godt humør. Astrid sidder bag på cyklen, og lige idet vi skal til at køre, begynder hun lige så stille at synge. *Go' da' til min dejlige vuggestue*. Hun glæder sig til at komme derhen. Hun synger det samme en del gange, før jeg fanger den. Så synger vi sammen. På et tidspunkt synger jeg tilbage til hende *og der har vi Astrid og hun kommer på sin cykel*. Disse to sætninger synger vi også en del gange, og så synger vi la la la la la. Så har vi en hel sang, men den har ikke en fast form endnu.

Da vi kommer ned til vuggestuen, vil Astrid synge sin sang, og det ender med, at vi sidder en hel time og synger, digter videre på sangen og finder på ting man kan lave til den. Vi synger om hvordan de andre børn er kommet i vuggestuen, og da vi har taget en runde med det synger vi om hvad de laver - om de synger, om de trommer, om de leger med dukker, om de kører med biler...

Vuggestuen koger, der er en god stemning, og sangen er senere blevet vuggestuens slagsang. Senere har jeg digtet et nyt første vers, sådan at sangen kan bruges andre steder, men det oprindelige udgangspunkt og det der satte sangen i gang er der stadigvæk.

Gi' den hele armen

På en integreret institution (3 - 14 år) har de arbejdet meget med musik. Nogle af de store børn har lavet et orkester, og de laver sange. En dag kommer to af pigerne fra orkesteret, og har lavet et vers til en ny sang. De øvrige børn fra orkesteret og pædagogen bliver tændte, og sætter sig til at digte videre på sangen. Sammen laver de også musikken.

*Vi danser, vi synger, vi spiller musik
og så er vi sammen og det ka' vi li'
Vi ka' gi' den hele armen
og alle kan være med
så hæng i!*

Orkesteret er opbygget som der står i sangen, nemlig, at alle de, der vil være med i orkesteret, er det. Nogle gange er der 4 og andre gange er der 10 medlemmer.

Madpakken

To 8 års piger synger om alt hvad de kunne tænke sig at spise, og hvad de lige har spist. Sangen har et omkvæd og to verselinier. Sangen er i bedste swing-rapstil og er således:

*Wa ba ba du ba wa ba du
Jeg har lige spist mig en leverpostejmad
Wa ba ba du ba wa ba du
og der var oven i købet agurkskiver på
Wa ba ba du ba wa ba du
Jeg har lige spist mig en Nutella mad
Wa ba ba du ba wa ba du
og der var oven i købet smør på
Wa ba ba du ba wa ba du*

Man kan næsten høre den voksnes stemme formane, at når der er Nutella på - så kommer man ikke også smør på maden.

Gennem denne sang fortæller pigerne altså også noget om deres hverdag, og det de oplever.

Ilden

Vi har gennem længere tid spillet musik i børnehaven, og har leget både blindebuk og bjørnen sover (og mange andre lege).

En dag ligger et af børnene i midten af rundkredsen, og leger at hun er en Ild. Når Ilden begynder at brænde, skal hun op og fange de andre. Vi leger legen mange gange, og den udvikles efterhånden.

Nogle børn begynder at råbe efter Ilden: *Ilden kan ikke fange os, Ilden kan ikke fange os*, andre råber *øv bøv for Ilden, øv bøv for Ilden* eller *Lone er Ilden, Lone kan ikke fange os* (alt sammen på aura for Laura melodien). Legen udvikles videre således, at Ilden skal have lukkede øjne når hun går rundt og fanger de andre. Børnene har ud fra Bjørnen sover og blindebuk legen lavet deres egen helt nye sang og leg.

Rim, remser og medier

Børn digter hele tiden, og i perioder af deres liv går en af deres lege ud på at lave rim til alt muligt.

På den integrerede institution (3 - 14 år) gik nogle drenge ca. 9 - 12 år rundt og sang om de verdensberømte færger Ask og Urd. På dette tidspunkt var både den skrevne og den æterbårne presse fyldt med historier om færgerne. På sammen tid havde Krummesangen været på toppen længe, og specielt de store drenge var begyndt at tage afstand fra den. De havde gennem det sidste stykke tid lavet mange omdigtninger af sangen.

Denne dag kom der på de første strofer af Krummesangen dette lille rim:

Det er surt at eje Ask og Urd

Sangen blev sunget mange gange, og da de store rendte ud for at lege, kunne vi høre ekkoet af sangen blandt de små, som stadigvæk gik rundt og sang.

Et par timer senere, ville en af de små i gang med sangen igen, og kunne ikke huske den. Det blev til:

Det er irriter'ne at eje Ask og Urd

På hendes sang kunne man godt fornemme, at hun selv vidste at der var noget galt, for det rimede jo ikke. Efter et par forsøg udviklede hun så selv på dette rim

Det er Kurt der passer Ask og Urd

Det er da kreativitet og fantasi på højeste plan!

Noget af det der har påvirket børns spontane sang og deres udråbssange gennem de sidste par år, er TV 2' reklame jingler.

Disse små iørefaldende melodier, bliver tit inddraget i børnenes musikalske sprog. Enten som små brudstykker eller som hele melodier.

En vinterdag kom nogle af de store drenge gående fra skole til institutionen, de sang:

*Ved du hvad det bedste er (bum bum)
legetøj fra BR*

Næste dag havde de digtet videre

*Ved du hvad du ikke må (bum bum)
købe det i GK*

og den 3. dag lød det således

*Køber du i Superleg
er du et kæmpekvaj*

Børnene startede med den autoriserede udgave, men digtede videre og inddrog de andre legetøjsfirmaer, som jo vælter kataloger ud op til jul.

Lige så hurtigt går det med melodi grand-prix melodierne.

Her i år var det som sædvanligt ikke nr. 1 i det danske melodi grand-prix, der fandt nåde hos børnene. Jeg har i hvert fald ikke hørt dem bruge strofer fra den melodi der vandt. Derimod har Kjeld og Hildas melodi - *Det vil vi da blæse på* fundet genklang hos børnene. De har digtet den om til en lidt frækkere version *Det vil vi da skide på* og her den anden dag blev den også brugt ved middagsbordet til at bede om mælken *Ræk mig mælken lige nu*.

Børn bruger det de vil fra mediemusikken, og digter videre på det og laver deres egne versioner af melodierne. Disse versioner indgår måske i deres lege, eller som små fraser til f.eks. at bede om mælken. Børnene laver også tit frække versioner af sangene, hvor det gælder om at overgå hinanden eller at påkalde sig de voksnes opmærksomhed.

Hvad kan vi så gøre??

Som afslutning på denne artikel, vil jeg fremhæve vigtigheden af at vi som voksne - både som professionelle børnearbejdere og som forældre tager vores afsæt, der hvor børnene er med deres fantasi og skaberevner. Dét det gælder om er, at vores iagttagelser af det vi ser, bliver omsat til handling. Vi skal blive gode til at åbne øjne og ører for det som børnene laver, og tage vores udgangspunkter. Børn finder hele tiden på og udvikler deres rim, remser og sange. Livet er ikke statisk for børn. Det bliver det let for de voksne, hvis vi holder fast i en planlægning og en fast form for vores musikalske samvær med børnene. Det gælder om at hoppe med, at spille med, at lege med når tingene sker, og ikke kun når det er fastlagt som aktivitet på ugeplanen.

Litteraturliste:

Erik Lyhne, Michael Madsen og Karen Rønne: SPIL OP - om børn, musik og bevægelse. Forlaget Lyren 1990.

Jon-Roar Bjørkvold: Det Musiske Menneske. Hans Reitzels Forlag 1992.

Esben Jerlang(red): Barnets udvikling - en helhed. Munksgaard 1991.

Erik Lyhne, Michael Madsen og Karen Rønne: Den Glade Børnesangbog. Lyren 1992.

Publiceret i tidsskriftet 0-14 1992.